

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ

Назва курсу <i>Нормативний/вибірковий</i>	Європейська інтеграція та місце в ній України <i>вибірковий</i>
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	бакалавр 032 Історія та археологія
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025 / непарний (III) семестр / 2 рік
Викладач	Галь Б.О.
Профайл викладача	https://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-istoriyi/sklad-kafedri-istoriyi/gal-bogdan-oleksandrovyeh/
Контактний тел.	0664080517
Е-mail:	hal.bohdan@msspu.edu.ua
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-istoriyi/osvitnij-protses-kafedri-istoriyi/vybirkovi-komponenty/bakalavrat/evropejska-integratsiya-ta-mistse-v-nij-ukrayiny/
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Навчальний курс «Європейська інтеграція та місце в ній України» є невід'ємним складником системи підготовки викладачів історії за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» (PhD) і є необхідною складовою вивчення таких нормативних дисциплін: «Новітня історія України», «Новітня історія Західної Європи та Америки», «Історія слов'янських народів». Навчальна програма дисципліни передбачає вивчення розвитку у взаємозв'язку економічної, соціальної, політичної, правової, культурної сфер розвитку та трансформації європейської спільноти та України.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання навчальної дисципліни «Європейська інтеграція та місце в ній України» є надбання студентами знань про головні закономірності розвитку країн Європи у добу новітнього часу і їх місце у всесвітньо-історичному процесі, типові тенденції у розвитку євроінтеграції, про історичний поступ України на шляху євроінтеграції, його особливості, проблеми і перспективи.

Завданнями курсу є засвоєння необхідних для майбутнього спеціаліста обсягу й рівня знань, щодо основних проблем й закономірних процесів з історії країн Європейської Співдружності та України у новітній час.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі історії, археології та інших історичних дисциплін; володіння методологією наукової та науково-педагогічної діяльності, проведення самостійного наукового дослідження у сфері своєї професійно-наукової діяльності, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Загальні компетентності:

ЗК 5. Знання відповідних стандартів для проведення наукової та педагогічної діяльності;

ЗК 6. Здатність використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях в усній та письмовій формі;

ЗК 8. Здатність працювати та орієнтуватися у сучасному міжнародному науковому просторі.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 4. Знання можливостей та основних напрямів наукової співпраці у сфері історичної науки.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання

РН 4. Знання всього комплексу наукової термінології за фахом своєї історичної освіти;

РН 5. Знання теоретичних і практичних проблем сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю;

РН 7. Розуміння основних напрямків розвитку сучасної системи вищої освіти;

РН 9. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у своїй науковій діяльності, організації та проведенні навчальних занять, управлінні науковими проектами тощо;

РН 12. Здатність професійної орієнтації у політичних подіях та основних напрямках історичного розвитку світової та вітчизняної історії.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	30	14	76

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Термін виконання
-----------------	------	---	------------	----------	------------------

16	Тема 1. Феномен Європейського Союзу та основні концепти його дослідження	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (12 год)	1-8	Лекція 1. Феномен Європейського Союзу та основні концепти його дослідження Самостійна робота 1. Геополітичні особливості Європи Самостійна робота 2. Поняття європейської ідентичності та проблема «іншого» Самостійна робота 3. Цілі Паризької хартії для нової Європи 1990 року	впродовж навчального семестру
22	Тема 2. Політична європейська інтеграція: сутність та концептуальне оформлення	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (14 год)	1-8	Лекція 2. Політична і юридична європейська інтеграція: сутність та концептуальне оформлення Практичне заняття 1. Явище євроінтеграції та феномен Європейського Союзу Практичне заняття 2. Політичні чинники євроінтеграції: сутність та правове оформлення Самостійна робота 4. Маастріхтська угода Самостійна робота 5. Ініціатива ЄС «Східне партнерство» Самостійна робота 6. Європейський парламент	впродовж навчального семестру
20	Тема 3. Розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України	Лекція (4 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (14 год)	1-8	Практичне заняття 4. Процес розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України Самостійна робота 10. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 21 березня 2014 року Самостійна робота 11. Угода про наближення законодавства між Україною та ЄС	впродовж навчального семестру

				Самостійна робота 12. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»	
20	Тема 4. Основні тенденції сучасної європейської інтеграції	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (12 год)	1-8	Лекція 3. Основні тенденції сучасної європейської інтеграції Практичне заняття 3. Основні тенденції та проблеми сучасної європейської інтеграції Самостійна робота 7. Трансформації та тенденції процесу євроінтеграції у XXI ст. Самостійна робота 8. Передумови інтеграції України в європейській економічний простір Самостійна робота 9. Програми Європейського Союзу для України та стан їх реалізації	впродовж навчального семестру
18	Тема 5. Поглиблення євроінтеграції та його наслідки для України	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (10 год)	1-8	Лекція 4. Розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України Лекція 5. Поглиблення євроінтеграції та його наслідки для України Практичне заняття 5. Поглиблення євроінтеграції у XXI ст. та його наслідки для України Самостійна робота 13. Економічна частина угоди про асоціацію між Україною та ЄС Самостійна робота 14. Правила безвізу і загрози його втрати для України Самостійна робота 15. ЄС та військово-політична оборона України	впродовж навчального семестру

24	Тема 6. Європейський Союз та формування нового світового порядку	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (4 год.) Самостійна робота (14 год)	1-8	Лекція 6. Європейський Союз та формування нового світового порядку Практичне заняття 6. Європейський Союз, глобалізація та формування нового світового порядку Самостійна робота 16. Саміти ЄС останнього року Самостійна робота 17. Глобальні загрози європейському світу від екологічного стану планети Самостійна робота 18. Глобальні загрози європейському світу від епідемій	впродовж навчального семестру
----	--	---	-----	--	-------------------------------

7. 2 СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Феномен Європейського Союзу та основні концепти його дослідження	<ol style="list-style-type: none"> 1. Європейська інтеграція: концепт та поняття 2. Причини і наслідки утворення ЄС 3. Дослідження євроінтеграції на сучасному етапі
Тема 2. Політична і юридична європейська інтеграція: сутність та концептуальне оформлення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія євроінтеграції у ХХ ст. 2. Політичні та економічні засади євроінтеграції та ЄС 3. Правові засади утворення ЄС
Тема 3. Розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги та недоліки вступу України до ЄС 2. Нормативно – правова база відносин України з ЄС 3. Гармонізація українського законодавства та системи правопорядку з європейськими
Тема 4. Основні тенденції сучасної європейської інтеграції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Трансформації та тенденції євроінтеграції у ХХІ ст. 2. Передумови інтеграції України в європейській економічний простір 3. Програми Європейського Союзу для України

Тема 5. Поглиблення євроінтеграції та його наслідки для України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зовнішня торгівля України з країнами ЄС як чинник інтеграції 2. Переваги системи безвізу з ЄС і проблеми міграції 3. Перспективи євроінтеграції України
Тема 6. Європейський Союз та формування нового світового порядку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перспективи подальшої інтеграції ЄС 2. Вплив ЄС на процеси глобалізації 3. Глобальні загрози європейському світу

7.3 СХЕМА КУРСУ (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Тема семінарського заняття	Зміст практичного заняття
Тема 1. Явище євроінтеграції та феномен Європейського Союзу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Європейська ідентичність: характерні риси, критерії та підходи до конструювання 2. Закономірність євроінтеграції 3. Політична європейська інтеграція: стратегія та доктрини
Тема 2. Політичні чинники євроінтеграції: сутність та правове оформлення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія і причини євроінтеграції у ХХ ст. 2. Політичні фактори та економічні засади євроінтеграції та ЄС 3. Правові засади та правові акти утворення ЄС.
Тема 3. Процес розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Переваги та можливі втрати України в разі вступу до ЄС 2. Сучасна нормативно – правова база відносин України з ЄС 3. Гармонізація законодавства та системи правопорядку в Україні згідно європейських норм
Тема 4. Основні тенденції та проблеми сучасної європейської інтеграції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Трансформації та тенденції процесу євроінтеграції у ХХІ ст. 2. Передумови інтеграції України в європейській економічній простір 3. Програми Європейського Союзу для України та стан їх реалізації
Тема 5. Поглиблення євроінтеграції у ХХІ ст. та його наслідки для України	<ol style="list-style-type: none"> 1.Зовнішня торгівля України з країнами ЄС як чинник інтеграції 2.Переваги системи безвізу України з ЄС і проблеми міграції 3.Проблеми і перспективи євроінтеграції України

Тема 6. Європейський Союз, глобалізація та формування нового світового порядку

1. Перспективи подальшої інтеграції ЄС
2. Вплив ЄС на світові процеси глобалізації
3. Глобальні загрози європейському світу та Україні

7.4 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Тема 1. Феномен Європейського Союзу та основні концепти його дослідження	<ol style="list-style-type: none">1. Геополітичні особливості Європи2. Поняття європейської ідентичності та проблема «іншого»3. Цілі Паризької хартії для нової Європи 1990 року
Тема 2. Політична і юридична європейська інтеграція: сутність та концептуальне оформлення	<ol style="list-style-type: none">1. Маастріхтська угода2. Ініціатива ЄС «Східне партнерство»3. Європейський парламент
Тема 3. Розширення євроінтеграції та європейська ідентичність України	<ol style="list-style-type: none">1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС від 21 березня 2014 року2. Угода про наближення законодавств між Україною та ЄС3. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»
Тема 4. Основні тенденції сучасної європейської інтеграції	<ol style="list-style-type: none">1. Копенгагенські критерії та Хартії основних прав членів ЄС2. Вищий орган виконавчої влади в ЄС:3. Програми Європейського Союзу для України та стан їх реалізації
Тема 5. Поглиблення євроінтеграції та його наслідки для України	<ol style="list-style-type: none">1. Економічна частина угоди про асоціацію між Україною та ЄС2. Правила безвізуї загрози його втрати для України3. ЄС та військово-політична оборона України
Тема 6. Європейський Союз та формування нового світового порядку	<ol style="list-style-type: none">1. Саміти ЄС останнього року2. Глобальні загрози європейському світу від екологічного стану планети3. Глобальні загрози європейському світу від епідемій

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Види контролю: поточний, періодичний, підсумковий (семестровий).

Методи, які будуть використані для оцінювання результатів навчання:

- усний;
- письмовий (періодичний контроль (контрольні роботи));
- тестовий контроль;
- практична перевірка під час семінарських занять;
- контроль виконання завдань самостійної роботи (реферати, есе, презентації, творчі проекти тощо);
- підсумковий (семестровий) – екзамен.

Періодичний контроль складається з чотирьох контрольних робіт (перший та другий періодичний контроль у VII і VIII семестрі). Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання.

Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на три розгорнуті питання з усіх тем, які входять до програми освітнього компоненту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (есе, презентації, творчі проекти), періодичного контролю періодична контрольна робота, екзамену. За результатами суми двох періодичних контрольних робіт, оцінки за поточний контроль та екзаменаційної оцінки виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу здійснюється згідно з Положенням про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького №34/01-05 від 28. 10.2019 р.

Критерії оцінювання поточного контролю на семінарських заняттях (усне, письмове опитування):

«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно

вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Критерії оцінювання періодичного контролю

Контрольна робота включає тестові завдання та відповіді на два розгорнуті питання. Максимальна кількість балів – 30.

Десять тестових завдань по 1 балу – 10 балів.

Два розгорнуті питання по 10 балів.

Розгорнуті відповіді на 2 завдання оцінюються за 10-бальною шкалою.

10-9 балів: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможній мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу.

8-7 балів: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми, але ще не зовсім правильно може використати знання на практиці. Має незначні помилки у викладі матеріалу.

6-5 бали: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал; не дає вичерпної відповіді на контенті питання.

4-3 бали: здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні.

1-2 балів: здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів: відповідь відсутня

Критерії оцінювання підсумкового (семестрового) контролю

Підсумковий контроль з дисципліни «Європейська інтеграція та місце в ній України» відбувається у формі екзамену. Екзаменаційний білет включає тестові завдання та відповіді на три розгорнуті питання. Максимальна кількість балів 100.

Тестові завдання 10 тестів по 1 балу. Розгорнуті відповіді на два завдання оцінюються за 30-бальною шкалою.

25-30 балів: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможній мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

19-24 балів: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації.

13-18 бали: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, поверхово сприймає його зміст, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал. Не здатен виділяти суттєві ознаки вивченого.

7-12 бали: здобувач допускає суттєві помилки у викладі матеріалу, порушує логіку відповіді, відтворює матеріал на елементарному рівні. Допускає багато суттєвих помилок у викладенні матеріалу.

1-6 балів: здобувач не зміг викласти зміст питання, погано орієнтується в матеріалі. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого.
0 балів: відповідь відсутня.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмов І. В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз. – Ужгород: Ліра, 2007. – 384 с.
2. Артёмов І.В. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції. Навчальний посібник. У 2 книгах. Книга 1. Україна – Європейський Союз. Ужгород: Ліра, 2008. 332 с.
3. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті.– К.: КМА, 2006.– 102 с.
4. Гудзь М.В., Гудзь П.В. Загальний курс європеїстики. Донецьк: Юго-Восток, 2006.
5. Копійка В. В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна. – К.: Юридична думка, 2005. – 445 с.
6. Овчаренко О., Сухушина О., Земзюліна Н. Історія європейської інтеграції. Навчальний посібник. Черкаси: Вертикаль, 2020. 301 с.
7. Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору / За ред. В. М. Нижника. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 307 с.
8. Шляхи і напрями забезпечення євроатлантичного вектора розвитку України: аналітична доповідь / А. І. Кудряченко (кер. авт. колективу), С. В. Толстов, В. В. Солошенко, О. В. Потехін, П. М. Рудяков, [та ін.]. Київ :Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2019. 140 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. – Львів: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.
2. Вовканич І. Досвід країн Центральної та Південно-східної Європи на шляху інтеграції в Євросоюз і НАТО // Актуальні аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України: Збірник наук. праць. – Ужгород, 2008. – С. 44–56.
3. Гладський, О. Основні умови та фактори здійснення євроінтеграційного вибору України. Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2005. – № 3. – С. 94–101.
4. Гончаренко, Н. І. Інтеграційний вектор України: гравітаційна модель зовнішньої торгівлі країн Європейського Союзу та України. Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 1. – С. 78–84.
5. Євроінтеграційний курс України: формування нових умов для підприємництва: Матеріали Круглого столу. – К., 2008. 171 с.
6. Європейський вектор економічного розвитку: Збірник наук. праць. Вип. 1 (6). – Дніпропетровськ, 2009.
7. Калина, М. Євроінтеграційна політика України в контексті необхідності досягнення відповідності копенгагенським критеріям Європейського Союзу. Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2005. – № 1. – С. 346–352.
8. Кудряченко А. І. Європейський вибір України: досягнення, виклики та перспективи // Віче. – 2009. – № 16 (серпень). – С. 2–4.

9. Онищенко, В. П. Україна у координатах Європейського Союзу // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 3. – С. 5–14.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Гемі Дорота, Вонгровська Марія, Журавські Вель, Граєвські Пшемислав. Доповідь євроатлантичної асоціації «Україна ближче до Заходу» з передмовою Голови ЄАА Броніслава Коморовського. – <http://www.sea-ngo.org/seango/publikacje/raport%20Bukr%20.doc>
2. Дорожня карта Східного партнерства (2012-2013) // Робочий документ: двосторонній вимір (Документ у форматі PDF) / <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/content/63294.htm>
3. Жаліло Я. А. Євроінтеграційні перспективи України: від декларацій – до дій // Стратегічні пріоритети, №3(12), 2009 р. – С.129-135. / <http://www.niss.od.ua/p/300.pdf>
4. Імплементация Європейської політики сусідства у 2011: Звіт про прогрес - Україна (15.05.2012) /Робочий документ Високого Представника ЄС та Європейської Комісії (Документ у форматі PDF) / <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua/eu/ua/publication/content/63297.htm>
5. Світова політика - <http://www.globalpolicy.org/resource/>
6. Соколов Віктор. Євроінтеграційні прагнення України: досягнення та перспективи // <http://www.viche.info/journal/2288/>
7. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Затверджена Указом президента України від 11 червня 1998 року N 615/98 / <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/615/98>
8. Потіха А. Україна – ЄС: підсумки засідання Ради асоціації та перспективи внесення змін до Угоди про асоціацію [Електронний ресурс] Україна: події, факти, коментарі. – 2021. – № 3 – С. 4–12. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2021/ukr3pdf>. – Назва з екрану.